

OD REDAKCJI

Redakcja „Prac Filologicznych” z ogromną przyjemnością oddaje w ręce Czytelników kolejny, siedemdziesiąty ósmy rocznik naszego czasopisma, na który składają się dwadzieścia dwa artykuły naukowe, zróżnicowane pod względem tematyki, metod badawczych oraz analizowanych danych językowych. Dodatkowo cztery z prac dostępne są w językach innych niż polski: angielskim i rosyjskim.

Językoznawstwo stosowane reprezentują w tomie teksty z zakresu glottodydaktyki oraz rozwoju mowy dziecka. Michalina Biernacka omawia techniki typowe dla produkcji, interakcji i mediacji ustnej, które mogą okazać się pomocne w procesie nauczania języka polskiego jako obcego (jpjo). Tekst Marty Piaseckiej natomiast stanowi przegląd sposobów prezentowania w podręcznikach do nauczania jpjo wyrażeń funkcyjnych, a dokładnie partykuł epistemicznych, takich jak *pewnie*, *chyba*, *może*, *na pewno*, *oczywiście* oraz *naprawdę*.

Artykuły prezentujące zagadnienia związane z rozwojem mowy dziecka dotyczą kompetencji językowych dzieci (w tym dzieci dwujęzycznych) w zakresie przyswajania reguł słowotwórczych, składniowych i semantycznych polszczyzny. Tekst Natalii Siudzińskiej dotyczy tworzenia i rozumienia przez polskie dzieci w wieku 5–9 lat mieszkające w Irlandii derywatów modyfikacyjnych – nazw deminutywnych, augmentatywnych oraz nazw żeńskich. Z kolei Kamila Brzeszkiewicz podejmuje w swoim artykule problematykę świadomości cech składniowo-semantycznych czasowników ruchu i tworzenia przez dzieci zdań, w których stanowią one centrum zdaniotwórcze.

Wyniki badań związanych z rozwojem podsystemu leksykalnego u dzieci w wieku przedszkolnym przedstawione zostały w tekstach Kamili Potockiej-Pirosz oraz Eweliny Zajęc. Pierwsza z autorek porusza problem fluencji semantycznej dzieci na przykładzie nazw zwierząt, druga natomiast charakteryzuje kompetencje w zakresie rozumienia przez dzieci związków frazeologicznych z komponentami stanowiącymi nazwy części ciała – *ucho*, *oko*, *nos*, *język*, *serce*.

W tomie znajdują się również artykuły obejmujące problematykę gramatyczną, opisywaną przede wszystkim z perspektywy historycznej. Synchroniczne językoznawstwo reprezentuje tekst Katarzyny Dróždź-Łuszczczyk poświęcony częściami *-arium*, w którym autorka podejmuje problemy mody językowej i zmian w obrębie

współczesnej leksyki. Diachroniczne zagadnienia słowotwórcze natomiast są przedmiotem artykułu Ewy Rodek, która charakteryzuje rzeczowniki żeńskoosobowe z sufiksami *-yni/-ini*, *-ica*, *-iczka*, *-aczka*, *-anka*, *-arka* odnotowane w *Elektronicznym korpusie tekstów polskich z XVII i XVIII w.* Z kolei w artykule Agnieszki Słobody omówione zostały zmiany składniowe w obrębie konstrukcji z bezokolicznikiem jako podmiotem zdania, typu *powyszyć słuszno syna człowieczego*, w średniowiecznej polszczyźnie.

Dwóch autorów w niniejszym tomie podejmuje problematykę enklityk o funkcji modalnej. Andrea Di Manno przedstawia analizę pozycji składniowych zajmowanych przez partykuły *že*, *li*, *bo* w tekstach staro-cerkiewno-słowiańskich, Piotr Sobotka natomiast rekonstruuje pierwotne znaczenie i charakteryzuje rozwój dołączanej do form werbalnych i nominalnych północnosłowiańskiej enklityki *-kV*.

Językowy obraz świata utrwalony w różnego typu nazwach starają się odtworzyć Hubert Kowalewski i Katarzyna Prorok, którzy przeprowadzają analizę kognitywną wybranych polskich ludowych nazw roślin, oraz Iwona Nobis, która bada nazwy terenowe powiatu kazimierskiego, przedstawiając zawarty w nich językowo-kulturowy obraz ziemi świętokrzyskiej. Z kolei Stanisław Cygan skupia się na tekstach gwarowych, stanowiących świadectwo przejawów świadomości językowej mieszkańców wsi.

Dawne i współczesne koncepty kulturowe oraz problemy społeczne utrwalone w języku są również tematem kolejnych tekstów opublikowanych w niniejszym tomie. O koncepcie CZYSTOŚCI zawartym w najstarszych polskich tekstach o tematyce kulinarnej pisze Agata Kwaśnicka-Janowicz, analizując książki kucharskie, najstarsze zielniki oraz teksty dietetyczno-zdrowotne. Problemy dotyczące moralności porusza Karolina Lisczyk, która, bazując na tekstach z 1919–2021, pokazuje zmiany w zakresie odniesienia rzeczownika *deprawacja*. Z kolei Jarosław Łachnik w swoim artykule prezentuje najnowsze słownictwo związane z życiem politycznym i społecznym zebrane w słowniku neologizmów Obserwatorium Językowego UW, a Małgorzata Ciunovič przedstawia uwagi o ocenie obecnej w wypowiedziach z czasownikiem *zapewniać* w telewizyjnych programach informacyjnych.

W tomie znalazły się także artykuły prezentujące analizę tekstów literackich oraz źródeł leksykograficznych. Magdalena Płusa opisuje sytuację języka polskiego w pierwszym dziesięcioleciu XX wieku na tzw. „białoruskim” Polesiu na podstawie informacji zapisanych przez Józefa Weyssenhoffa w powieści *Puszcza*. Magdalena Puda-Błokesz natomiast prezentuje łacińskie cytaty, które można znaleźć na kartach kryminałów Marka Krajewskiego, i pokazuje ich rolę w tworzeniu świata przedstawionego powieści.

Izabela Kozera-Sławomirska analizuje słownictwo pochodzące z języka no-gajskiego odnotowane w opracowanym w XVIII wieku słowniku P.S. Pallasa.

Analiza zasobu leksykalnego zarejestrowanego w słowniku wraz z danymi etnograficznymi stały się podstawą identyfikacji odnotowanego języka.

Na koniec wspomnieć należy o opublikowanych w tomie listach Jana Baudouina de Courtenay do Jana Karłowicza z lat 1895–1903 (dziesięć listów i dwadzieścia sześć kart pocztowych), których edycji krytycznej dokonał Maciej Rak.

Przekazując Czytelnikom niniejszy tom „Prac Filologicznych”, mamy nadzieję, że stanowić on będzie nie tylko zajmującą lekturę, lecz także inspirację w pracy naukowej.

Marta Falkowska
Dorota Kruk